Fjärilar från Kivik och Kinnekulle.

Av

PER BENANDER.

Med 3 textfigurer.

I trakten kring Kivik i sydöstra Skåne fann jag sommaren 1934 följande, ej förut i Skåne anträffade fjärilar.

Epilecta linogrisea Schiff. — *Lithosia flavifrons* Z. Enligt F. Nordströms utredning i Ent. Tidskr. 1925 s. 213 är denna art i vårt land funnen endast på Gotland och Gotska Sandön. Förutom 10 ex. från södra Gotland har jag emellertid i min samling 1 ex., taget i Böda på Öland $^{16}/_{7}$ 31, samt 1 ♂ och 1 ♀, tagna vid Kivik $^{21}/_{7}$ och $^{19}/_{7}$ 34. Utom på vingarnas och pannans färg skiljes denna art från den närstående *L. lutarella* L. även på antennernas färg. *L. flavifrons* har nämligen antennsträngens ovansida helt gul, under det *lutarella* har strängen brun även på ovansidan, på sin höjd med glesa, gula hårfjäll. I tvivelaktiga fall skiljas dessa arter säkrast på genitalierna. Goda figurer av dessa har N. Kanerva lämnat i första häftet av den nya finska tidskriften Suomen Hyönteistieteellinen Aikakauskirja sidan 37.

Homoeosoma snellenella Bent. och *saxicola* Vaugh. I Tijdschr. voor Entomologie 1930 p. 238 har Bentinck visat, att de båda ovannämnda äro från andra väl skilda arter. Vid undersökning av genitalierna har han funnit olikheter mellan arterna hos både hanar och honor, och han avbildar valva och honans äggläggningsrör hos *nimbella* Z., *cretacella* Roessl., *saxicola* och *snellenella*. Å fig. 1 visas utseendet på valva hos svenska ex. av tre arter. Som synes har *snellenella* dessa organ smalare än de andra arterna och spetsen alldeles rund. Hos *cretacella* är ovankanten rak, hos *saxicola* konkav. Enligt Bentinck skall *nimbella* ha ovankanten starkt konvex och utkanten ej tvär eller rundad som hos ovannämnda utan spetsig.

Eftersom tre av arterna saknas i Sv. Insektfauna torde en bestämningstabell över *Homoeosoma*-arterna vara av nytta. Enligt Bentinck skiljas de sålunda.

A. I framvingarna saknas ribban III^2. *H. snellenella* Bentinck.

B. III^2 i framvingarna finnes, på gemensamt skaft med ribban III^3.

1. Framvingar med tydliga tvärlinjer. *H. sinuella* F.
2. Framvingar utan tydliga tvärlinjer, den inre bestående av 3 mörka prickar, en på främre diskribban, en på bakre diskribban och en på ribban *alfa*.
   a. De tre prickarna i rät linje, den främre längst inne. *H. binaevella* Hb.
   aa. De tre prickarna bilda en vinkel.
      b. Den främre pricken längre inne än de båda andra, som stå nästan lika långt ute. Vingbredd 13 $^1/_2$—18 mm.
         c. Yttre tvärlinjen mycket sned, de tre prickarna större, långsträckta, framvingarnas grundfärg lergul. *H. cretacella* Roessl.
         cc. Yttre tvärlinjen mindre sned, prickarna små och runda, framvingarnas grundfärg grå. *H. saxicola* Vaugh.
      bb. Den främre pricken mitt för den bakersta, den mellersta längre ute.
         d. Vingbredd 14—19 mm. Framvingarnas ljusa framrand mycket tätt mörkt beströdd, de tre prickarna tydliga. *H. nimbella* Z.
         dd. Vingbredd 23—25 mm. Framkanten med endast få mörka fjäll, prickarna otydliga, den främre oftast försvunnen. *H. nebulella* Hb.

Homoeosoma cretacella har jag träffat på Öland och vid Borgeby i sydvästra Skåne, *snellenella* har jag, utom från Öland och Kivik, från Mönsterås och från Ullstorp i sydöstra Skåne, *saxicola* från Öland och Ystad.

Salebria faecella Z. — *Pterophorus distinctus* H. S., talrik på

Fig. 1. A valva hos *Homoeosoma cretacella* Roessl., B dito hos *saxicola* Vaugh., C hos *snellenella* Bentinck.

en grusbacke, där den flög till *Filago*, som antagligen var larvens näringsväxt. *Artemisia absinthium* växte ej där.

Cnephasia chrysantheana Dup., *communana* H. S., *virgaureana* Tr. och *incanana* Stph. — *Phalonia vectisana* Westw. — *Hysterosia sodaliana* Haw. — *Argyroploce betulaetana* Haw. — *Ancylis derasana* Hb. — *Epinotia neglectana* Dup. — *Laspeyresia duplicana* Z. — *Tinagma perdicellum* Z.

Aplota palpella Haw. på en mossbelupen almstam $^{28}/_7$. Ny för Sverige. Larven skall leva av lavar på trädstammar. — *Borkhausenia tripuncta* Haw. och *luridicomella* H. S. — *Mompha fulvescens* Haw. — *Sorhagenia rhamniella* Z. — *Tebenna miscella* Schiff.

Coleophora juncicolella Stt., *flavipennella* H. S., *olivacella* Stt., *scolopiphora* O. Hering, *siccifolia* Stt., *ochrea* Haw., *discordella* Z., *arenariella* Z. Kläckt $^1/_7$—$^{14}/_7$. Larven talrik på *Astragalus arenarius*. Ny för Sverige. Förut funnen i Schlesien och Posen. *C. pyrrhulipennella* Z., *palliatella* Zinck., *adjunctella* Hodk., *absinthii* Wock., *graminicolella* Hein., *virgaureae* Stt. och *artemisiella* Scott, ny för Sverige. Dessutom en ny art, beskriven i slutet av denna artikel.

Gracilaria betulicola M. Hering. — *Ornix anglicella* Stt., *scoticella* Stt. och *carpinella* Frey. — *Lithocolletis spinolella* Dup. och *insignitella* Z., ny för Sverige. — *Bucculatrix thoracella* Thnbg. — *Cemiostoma scitella* Z. — *Scythris cicadella* Z.

Swammerdamia caeciella Hb. — *Argyresthia glabratella* Z. — *Tinea corticella* Curt. — *Myrmecozela ochraceella* Tngstr. — *Nemophora schwarziella* Z. — *Tischeria angusticolella* Dup. — *Nepticula pomella* Vaugh., *plagicolella* Stt., *gratiosella* Stt., *floslactella* Hw., *prunetorum* Stt., *atricollis* Stt., ny för Sverige, *aucupariae* Frey, ny för Sverige, och *auromarginella* Richardson. Ny för Sverige, endast känd från England och Frankrike. Det är den enda beskrivna art, som likt mina ex. har ett guldfärgat tvärband i vingspetsen. Fem ex. kläcktes 8/7—22/7 från larver, som minerade i bladen på *Rubus*.

Sommaren 1935 fick jag tillfälle att sätta i verket en länge närd önskan att besöka något av västgötabergen och undersökte därvid norra hälften av Kinnekulle. Faunan visade sig innehålla såväl nordliga som sydliga arter. Av de nordliga äro troligen *Crambus maculalis* och *Gelechia infernalis* glacial-relikter. Båda äro utom i norra Sverige funna i Småland. Sydliga äro bl. a. de på *Origanum* levande *Reuttia subocellea* och *Alucita baliodactyla*. *Lithocolletis fagella* och *Argyresthia semitestacella* ha följt med *Fagus silvatica* ända hit upp.

Intressant var att träffa *Choreutis bjerkandrella* där. Den är av Thunberg beskriven efter exemplar, insamlade av Bjerkander just på Kinnekulle, men har under de sedan dess gångna 150 åren icke träffats någonstans i Sverige. Larven var talrik på *Inula salicina*. På samma växt levde larven till den nedan beskrivna nya *Coleophora*-arten.

Följande, ej förut från Västergötland publicerade fjärilar, togos på Kinnekulle.

Pararge aegeria L. — *Eustroma reticulata* Schiff. — *Venusia cambrica* Curt. — *Cidaria taeniata* Stph., *luctuata* Schiff. och *capitata* H. S. Den sistnämnda är förut anmäld som svensk av Josef Andersson, men intet exemplar av den finnes i hans samling, som nu förvaras i Lunds universitets entomologiska museum. Ej heller å riksmuseum finnes något svenskt ex. — *Eupithecia sinuosaria* Ev.

Crambus maculalis Zett., ej sällsynt 18/6—8/7. Den angives skola flyga på myrar, men på Kinnekulle förekom den i barrskogen från toppen ända ned till bergets fot. Fjärilen vilade på lavklädda barrträdsstammar. — *Chilo phragmitellus* Hb. — *Hypochalcia ahenella* Schiff. — *Selagia spadicella* Hb. — *Eurrhypara urticata* L. — *Scoparia cembrae* Hw. — *Evergestis straminalis* Hb. — *Pyrausta terrealis* Tr., *nigrata* Sc. och *hamalis* Thnbg.

Pterophorus lithodactylus Tr. — *Pselnophorus brachydactylus*

Tr. — *Alucita baliodactyla* Z., 6/7—30/7. Ny för Sverige. Känd från Livland samt från Frankfurt a. M. och söderut.

Acalla comariana Z., *fissurana* Pierce och *aspersana* Hb. — *Dichelia grotiana* F. — *Capua favillaceana* Hb. — *Cacoecia podana* Sc., *crataegana* Hb. och *semialbana* Gn. — *Pandemis cinnamomeana* Tr. — *Tortrix loefflingiana* L., *paleana* Hb. och *rusticana* Tr. — *Cnephasia incertana* Tr., *pasivana* Hb., *chrysantheana* Dup., *communana* H. S., *virgaureana* Tr. och *incanana* Stph. — *Anisotaenia ulmana* Hb. — *Phalonia rutilana* Hb., *nana* Hw. och *gilvicomana* Z. — *Euxanthis hamana* L. och *zoegana* L. — *Argyroploce salicella* L., *semifasciana* Hw., *corticana* Hb., *sauciana* Hb., *dimidiana* Sodof, *oblongana* Hw., *roseomaculana* H. S., *lediana* L., *penthinana* Gn., *palustrana* Z., *bifasciana* Hw., *hercyniana* Tr., *umbrosana* Frr., *ericetana* Westw. och *striana* Schiff. — *Ancylis myrtillana* Tr., *inornatana* H. S. och *diminutana* Hw. — *Polychrosis artemisiana* Z. — *Lobesia permixtana* Hb. — *Epinotia profundana* F., *ratzeburgiana* Rtzb., *nanana* Tr., *vacciniana* Z., *neglectana* Dup., *ustomaculana* Curt., *trimaculana* Don. och *signatana* Dgl., ny för Sverige. — *Tmetocera ocellana* F. — *Epiblema scopoliana* Hw., *demarniana* F. R., *tetraquetrana* Hw., *immundana* F. R. och *bilunana* Hw. — *Hemimene petiverella* L., *plumbagana* Tr. och *flavidorsana* Knaggs. — *Laspeyresia coniferana* Rtzb., *duplicana* Zett. och *orobana* Tr. —

Depressaria ciliella Stt., *angelicella* Hb., *selini* Hein., *hepatariella* Z. och *pimpinellae* Z. — *Borkhausenia unitella* Hb., *luridicomella* H. S. och *cinnamomea* Z. — *Tachyptilia temerella* Z. — *Epithectis pruinosella* Z. och *lathyri* Stt. — *Stenolechia albiceps* Z. och *gemmella* L. — *Teleia humeralis* Z. — *Gelechia infernalis* H. S. — *Lita acuminatella* Sircom. — *Bryotropha decrepidella* H. S. — *Paltodora striatella* Hb. — *Xystophora unicolorella* Dup. — *Chrysopora stipella* Hb. — *Reuttia subocellea* Stph.

Simaethis pariana Cl. och *fabriciana* L. — *Choreutis myllerana* F. — *Glyphipteryx bergsträsserella* F., *thrasonella* Sc. och *fischeriella* Z.

Mompha conturbatella Hb. och *lacteella* Stph., ny för Sverige. — *Anybia epilobiella* Römer. — *Cyphophora idaei* Z. — *Psacaphora terminella* Westw. — *Batrachedra praeangusta* Hw.

Coleophora lutipennella Z., *flavipennella* H. S., *scolopiphora* O. Hering, *viminetella* Z., *glitzella* Hofm., *vitisella* Gregs., *paripennella* Z., *ledi* Stt., *uliginosella* Glitz, larver i augusti på *Vaccinium uliginosum*, ny för Sverige, *lixella* Z., *gallipennella* Hb., *albidella* H. S., *conspicuella* Z., *troglodytella* Dup., *caespititiella* Z., *virgaureae* Stt. och *flavaginella* Z.

Gracilaria stigmatella F., *semifascia* Hw., *populetorum* Z. och *betulicola* M. Hering. — *Aspilapteryx tringipennella* Z. — *Coriscium*

cucullipennellum Hb. — *Ornix scoticella* Stt. och *betulae* Stt. — *Lithocolletis sylvella* Hw., *heegeriella* Z., *dubitella* H. S., *sorbi* Frey, *spinicolella* Z., *blancardella* F., *faginella* Z., *coryli* Nicelli, *iunoniella* Z., *quercifoliella* Z., *viminiella* Stt., *betulae* Z., *tristrigella* Hw. och *tremulae* Z. — *Bucculatrix frangulella* Goeze, *artemisiae* H. S. och *cristatella* Z. — *Phyllocnistis suffusella* Z. och *sorhageniella* Lüders. — *Lyonetia ledi* Wck. — *Cemiostoma susinella* H. S. och *scitella* Z.

Elachista gleichenella F., *albifrontella* Hb., *luticomella* Z., *nigrella* Hw., *bedellella* Sirc., *megerlella* Stt., *paludum* Frey, *lugdunensis* Frey, *albidella* Tngstr., *triatomea* Hw., *argentella* Cl. och *pomerana* Frey, ny för Sverige.

Epermenia chaerophyllella Goeze. — *Scythris inspersella* Hb. och *laminella* H. S. — *Prays rusticus* Hw. — *Scythropia crataegella* L. — *Argyresthia glaucinella* Z., *spiniella* Z., *albistria* Hw., *semitestacella* Curt., *aurolentella* Stt., *retinella* Z., *dilectella* Z., *praecocella* Z., *arceuthina* Z., *certella* Z. och *glabratella* Z. — *Ocnerostoma piniariella* Z. — *Cerostoma vittellum* L., *sylvellum* L. och *xylostellum* L. — *Plutella porrectella* L. — *Eidophasia messingiella* F. R. — *Acrolepia arnicella* Heyd. — *Roesslerstammia erxlebeniella* F.

Lypusa maurella F. — *Tinea cloacella* Hw., *misella* Z., *lapella* Hb. och *semifulvella* Hw. — *Blabophanes ferruginella* Hb. — *Nemophora schwarziella* Z. och *metaxella* Hb. — *Adela fibulella* F. — *Tischeria angusticolella* Dup., *complanella* Hb. och *dodonaea* Stt. — *Antispila pfeifferella* Hb. — *Nepticula ruficapitella* Hw., *tiliae* Frey, *alnetella* Stt., *myrtillella* Stt., *salicis* Stt., *floslactella* Hw., *septembrella* Stt., *catharticella* Stt., *weaveri* Stt., *argentipedella* Z., *aceris* Frey, ny för Sverige, och *aeneofasciella* H. S., ny för Sverige. — *Opostega crepusculella* Z. — *Micropteryx aureatella* Sc. och *aruncella* Sc.

Coleophora albicornis n. sp.

Vorderflügel gleich rein gelb wie bei *troglodytella* Dup. und mit den gleichen weissen Linien, aber in bezug auf folgende Kennzeichen verschieden. Die weisse Linie längs des Vorderrandes erreicht nicht die Flügelspitze und ist demnach von der Aussenrandlinie getrennt. Die Mittellinie ist gegen die Flügelspitze gerichtet, endigt aber weit vor dieser; bei *troglodytella* geht sie bis in die weisse Aussenrandlinie. Die weisse Linie des Hinterrandes reicht nicht nur bis zur Flügelspitze sondern setzt hinaus durch die Fransen fort. Fransen des Vorderrandes an ihrer Spitze rein weiss, in der Mitte gelb, sodass zwei weisse Linie längs denselben laufen, eine längs ihrer Basis und eine längs ihrer Spitze. Fig. 2 B.

Unterseite der Vorderflügel gegen die Basis bräunlich mit gelblichen, unbestimmten Streifen zwischen den Rippen, Spitzenteil gelb mit weisslichen Streifen zwischen den Rippen. Spitzen der Vorderrandfransen weiss, sodass eine scharfe weisse Linie längs des Vorderrandes läuft. Fransen am Hinter- und Aussenrand graugelb. Auch die Spitze der Hinterflügel gelblich.

Antennen weiss, ganz ohne dunklere Ringe, das Basalglied und die zwei ersten Glieder gelb mit einer weissen Linie längs der Unterseite als eine Fortsetzung des weissen oberen Augenrandes am Kopf. Alle Exemplare von *troglodytella*, die ich gesehen habe, haben bis über die Mitte hinaus dunkel geringelte Antennen. Die Antenne ist gegen die Basis nicht viel dicker, wie bei *troglodytella*, nur die ersten 3—4 Glieder sind dick.

Spannweite nur 12 mm, bei *troglodytella* 14—15 mm.

Die Genitalien des Männchens, Fig. 3 A und B, gleichen im grossen jenen von *troglodytella*, unterscheiden sich aber in folgenden

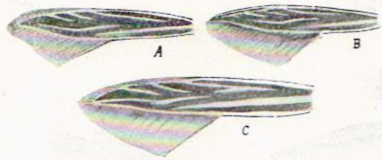

Fig. 2. Skizze der Vorderflügel, die ungefähre Lage der weissen Linien angebend. A. *Coleophora inulaefoliae* n. sp., B. *Col. albicornis* n. sp., C. *Col. troglodytella* Dup.

Hinsichten: Sacculus schmaler, sein bogenförmiger langer Vorsprung an der Spitze des Oberrandes ohne den Zahn, der bei *troglodytella* stets vorhanden ist (vgl. Fig. 3 C), Transtilla länger und von anderer Form, Oedeagus noch länger als bei *troglodytella*, sein längerer Strahl mit stark chitinisierter Spitze, am kürzeren Strahl fehlt der Dorn vor der Spitze.

Die Raupe lebt auf *Solidago virgaurea*, deren Blätter sie von der Unterseite aus miniert. Ich fand sie Ende Mai und Anfang Juni 1934 bei Kivik im südöstlichen Schonen. Schmetterlinge schlüpften am 7. und 21. Juni und wurden im Freien am 14. und 25. Juni gefangen. Der Raupensack ähnelt dem von *troglodytella*, ist aber kleiner.

Zeller hat in seiner Beschreibung von *troglodytella* in Linnea Entomologica IV, pag. 322 eine »Var. b. antennis albis, *Col. ramosella* Z. in lit.« angeführt. Später hat Herrich-Schäffer in seiner Syst. Bearbeitung der Schmetterlinge V, pag. 250, *ramosella* Z. als eine selbständige Art aufgenommen und erwähnt, dass H. Schmid die Raupe auf *Eupatorium* gefunden habe. Wocke führt jedoch *ramosella* Z. als Synonym zu *troglodytella* Dup. an. Es erscheint

möglich, dass diese *ramosella* mit der oben beschriebenen Art identisch ist. Wie es sich damit verhält lässt sich indessen ohne Genitaluntersuchung nicht entscheiden. Auf eine Zusammengehörigkeit deutet jedoch in der Beschreibung von *ramosella* nicht anderes als die Angabe über die Farbe der Antennen.

Coleophora inulaefoliae n. sp.

Auf Kinnekulle lebte anfangs Juni 1935 eine *Coleophora*-Raupe auf Blättern von *Inula salicifolia*. Aus eingesammelten Raupen schlüpften Schmetterlinge am 7. Juli und im Freien wurden solche vom 10. Juni bis 13. Juli gefangen. Der Raupensack glich in Form und Grösse dem von *troglodytella*. Auch die Schmetterlinge

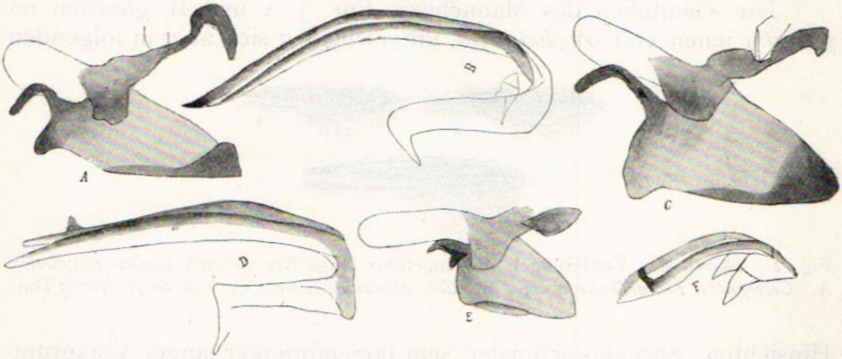

Fig. 3. A, C, E. Linke Hälfte der männlichen Genitalien, Valva und Transtilla, B, D, F, den Oedeagus zeigend. — A—B, *Coleophora albicornis* n. sp., C—D, *Col. troglodytella* Dup., E—F, *Col. inulaefoliae* n. sp.

ähnelten *troglodytella*, aber eine Untersuchung der männlichen Genitalien zeigte, dass es sich um eine ganz andere Art handelte.

Vorderflügel beim ♂ graubräunlich gelb, beim ♀ gleich rein gelb wie bei *troglodytella*. Die weissen Linien längs des Vorder- und Hinterrandes erreichen die Flügelspitze und vereinigen sich dort. Die Schräglinien vereinigen sich hinten nicht. Die Mittellinie beginnt in der Flügelmitte, krümmt sich von der Analecke und verläuft dann in der Richtung gegen die Flügelspitze, endigt aber vor dieser. Faltenlinie breit, ungeteilt. Die Fransen von gleicher Farbe wie die Vorderflügel, an der Spitze nicht heller. Fig. 2 A.

Hinterflügel schwärzlich, die Fransen mit hellerer Spitze.

Unterseite der Flügel schwarzgrau, Fransen der Vorderflügel von der Mitte des Vorderrandes bis um die Spitze gelb.

Spannweite 13 mm.

Antennen weiss, bis zur Spitze schwarzbraun geringelt, längs der Unterseite ein schmaler, rein weisser Streifen. Gegen die Basis sind die Antennen verdickt. Bei *troglodytella* ist die Spitze immer weiss, ungeringelt.

Hinterkörper oben schwärzlich, unten weisslich, Analbüschel graulich weiss. Hintertibien weiss, auf der Aussenseite mit scharfer, braunschwarzer Linie längs der Mitte; ihre kurzen Spornen auf der Aussenseite schwarz; die langen nur schwach grau; der Haarkamm auf der Oberseite der Tibien gelblich. Die Tarsen gelbweiss, auf der Aussenseite mit grauem Schatten als Fortsetzung der schwarzen Linie der Tibien, aber die Spitzen der Tarsenglieder gelbweiss.

Die Genitalien beim ♂ in bezug auf Sacculus, Transtilla und Oedeagus von ganz anderer Form als bei nahestehenden Arten; Fig. 3 E und F.

C. inulae Hein.-Wock. hat ganz weisse Antennen und Palpen, der Raupensack ist doppelt so lang und dick wie der von *troglodytella*. Mit *therinella* Tngstr. und *pratella* Z. kann die neue Art nicht verwechselt werden, da diese doppelte Faltenlinie haben. *C. striatipenella* Z. hat eine ganz andere, hell gelbgraue Grundfarbe auf den Vorderflügeln.